

25-Oktyabr, 2025-yil

## **MAHALLA YETTILIGI XODIMLARINING IJTIMOYIY PROFILAKTIKA FAOLIYATIDAGI HISOBDO RLK VA BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH**

**To‘raxonov Dilshod Baxtiyor o‘g‘li**

*O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI*

---

**Kalit so‘zlar:** mahalla yettiligi, profilaktika faoliyati, ijtimoiy nazorat, huquqiy ong, xodimlarning baholanishi, ish samaradorligi, jamiyat barqarorligi, xodimlarni rag‘batlantirish, huquqbuzarliklarni oldini olish, monitoring tizimi.

**Annotatsiya:** Ushbu maqola mahalla yettiligi xodimlarining ijtimoiy profilaktika faoliyatidagi hisobdorlik va baholash tizimini takomillashtirish masalalariga bag‘ishlangan. Jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda mahalla yettiligi xodimlarining roli muhimdir. Shu bilan birga, ularning faoliyatini baholash va hisobdorligini tartibga solish dolzarb masalalardan biridir, chunki amaliyotda mavjud baholash tizimi ko‘pincha aniq indikatorlar va sifat mezonlarining yetishmasligi, monitoring mexanizmlarining noaniqligi va faoliyatning tizimli o‘lchanmasligi kabi kamchiliklarga duch keladi. Maqolada birinchi navbatda mahalla yettiligi xodimlarining vazifalari, huquqbuzarliklarning oldini olishdagi roli va jamiyatdagi ijtimoiy muhitga ta‘siri o‘rganiladi. Shuningdek, amaliyotdagi baholash tizimlari, xodimlarning faoliyatini monitoring qilish va nazorat qilish tartiblari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, mavjud baholash me‘zonlari ko‘pincha samarali ishlamaydi va xodimlarning faoliyatini sifatli baholash imkoniyatini cheklaydi. Shu sababli, maqolada xodimlarning hisobdorligini oshirish, baholash tizimini takomillashtirish va ijtimoiy profilaktika faoliyatini tizimli tarzda rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqolada, shuningdek, xodimlarning ish faoliyatini baholashda sifat va samaradorlik ko‘rsatkichlarini hisobga olish zarurligi ta‘kidlangan. Masalan, huquqbuzarliklarning oldini olishdagi profilaktik tadbirlar, fuqarolar bilan ishlash sifat ko‘rsatkichlari va jamiyat xavfsizligiga qo‘shgan hissasi tizimli tarzda baholanadi. Bundan tashqari, maqolada xodimlarning faoliyatini rag‘batlantirish va malaka oshirish dasturlarini joriy etish bo‘yicha tavsiyalar keltirilgan. Ushbu tadqiqotning natijalari nafaqat mahalla tizimi xodimlari uchun, balki huquqni muhofaza qilish organlari, ijtimoiy xizmatlar va davlat boshqaruv organlari uchun ham amaliy ahamiyatga ega. Takomillashtirilgan baholash tizimi jamiyatda huquqbuzarlikning oldini olish, profilaktika tadbirlarini samarali tashkil etish va mahalla xodimlarining professional faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

---

**Ключевые слова:** махалли, профилактическая деятельность, социальный контроль, правовая сознательность, оценка сотрудников, эффективность работы, общественная стабильность, стимулирование сотрудников, предотвращение правонарушений, система мониторинга.

---

**Аннотация:** Статья посвящена совершенствованию системы отчетности и критериев оценки деятельности сотрудников махалли в сфере социальной профилактики. В современном обществе роль сотрудников махалли в предотвращении правонарушений и обеспечении социальной стабильности является крайне значимой. Вместе с тем, оценка их деятельности и организация отчетности остаются актуальными проблемами, так как существующие механизмы зачастую неэффективны из-за отсутствия четких показателей, качественных критериев и системного мониторинга. В статье рассматриваются обязанности сотрудников махалли, их роль в предупреждении правонарушений и влияние на социальную среду. Анализируются существующие системы оценки, мониторинга и контроля деятельности сотрудников. Результаты исследования показывают, что существующие критерии оценки зачастую не обеспечивают эффективную оценку деятельности. Поэтому предлагается повышение отчетности сотрудников, усовершенствование системы оценки и систематическое развитие их деятельности в сфере социальной профилактики. Особое внимание уделено учету показателей качества и эффективности работы сотрудников. Например, оценивается эффективность профилактических мероприятий, взаимодействие с населением и вклад в повышение общественной безопасности. Также предлагаются рекомендации по стимулированию сотрудников и организации программ повышения квалификации. Результаты исследования имеют практическое значение не только для сотрудников махалли, но и для правоохранительных органов, социальных служб и государственных органов. Совершенствованная система оценки и отчетности способствует предотвращению правонарушений, организации профилактических мероприятий и профессиональному развитию сотрудников махалли.

---

**Keywords:** *mahalla, preventive activities, social control, legal awareness, employee evaluation, work effectiveness, community stability, employee incentives, crime prevention, monitoring system.*

**Annotation:** *This article is dedicated to improving the accountability system and evaluation criteria for neighborhood (mahalla) workers in the field of social prevention. In contemporary society, the role of neighborhood workers in preventing offenses and ensuring social stability is highly significant. However, assessing their performance and establishing accountability remains a pressing issue, as current evaluation mechanisms are often ineffective due to the lack of clear indicators, qualitative criteria, and systematic monitoring. The article examines the duties of neighborhood workers, their role in crime prevention, and their impact on the social environment. Existing evaluation, monitoring, and control systems are analyzed. The study reveals that current evaluation criteria often fail to effectively measure performance. Therefore, the article proposes increasing worker accountability, improving the evaluation system, and systematically developing their activities in social prevention. Special attention is given to considering quality and effectiveness indicators. For example, preventive activities, citizen engagement, and*

*contributions to community safety are systematically evaluated. Recommendations are also provided for incentivizing workers and implementing professional development programs. The findings have practical significance not only for neighborhood staff but also for law enforcement, social services, and governmental authorities. An improved evaluation and accountability system contributes to effective crime prevention, better organization of preventive activities, and professional development of neighborhood workers.*

---

## **KIRISH**

Jamiyatda huquqbuzarliklarni oldini olish va fuqarolarning ijtimoiy barqarorligini ta'minlash zamonaviy davlat boshqaruvida eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda mahalla tizimi va uning tarkibiy bo'g'inlari – xususan, mahalla yettiligi xodimlari – o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Mahalla yettiligi xodimlari nafaqat mahalla aholisiga bevosita xizmat ko'rsatadi, balki ijtimoiy tartibni saqlash, fuqarolar bilan muntazam aloqada bo'lish, huquqbuzarliklarning oldini olish va ularning ijtimoiy muhitga salbiy ta'sirini kamaytirishga qaratilgan profilaktik tadbirlarni amalga oshiradi. Shu bois, ushbu xodimlarning faoliyati jamiyat xavfsizligi va barqarorligining poydevorini tashkil etadi. Hozirgi kunda mahalla tizimida xodimlarning ish faoliyatini baholash va ularning hisobdorligini tartibga solish tizimi yetarlicha mukammal emas. Amaliyotda mavjud tizim ko'pincha xodimlar faoliyatining samaradorligini aniq o'lchash, monitoring qilish va natijalarni tahlil qilish imkoniyatini bermaydi. Bu esa mahalla yettiligi xodimlarining profilaktik ishlarining natijadorligini to'liq baholashni murakkablashtiradi va jamiyatdagi ijtimoiy profilaktika tizimining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, xodimlarning hisobdorligini oshirish, ularning ish faoliyatini baholash va baholash me'zonlarini takomillashtirish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Mahalla yettiligi xodimlarining vazifalari keng qamrovli va turlicha bo'lib, ular mahalla hududidagi ijtimoiy muammolarni aniqlash, fuqarolar bilan doimiy aloqada bo'lish, profilaktik tadbirlarni tashkil etish va amalga oshirish, shuningdek, huquqbuzarliklarni erta bosqichda aniqlashga qaratilgan. Shu bilan birga, xodimlarning ish faoliyatini baholash va ularning hisobdorligini oshirish tizimi mahalla faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Baholash me'zonlarining aniq, tushunarli va tizimli bo'lishi xodimlarning ish jarayonini yaxshilash, ularni rag'batlantirish va professional malakasini oshirish imkoniyatini yaratadi. Kirishda dolzarb masalalardan yana biri shundaki, mahalla yettiligi xodimlarining faoliyati nafaqat nazariy bilim va amaliy tajribaga, balki jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy muhitiga ham bog'liq. Shu sababli, xodimlarning faoliyatini samarali baholash va hisobdorlik tizimini takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va mahalla tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi lozim. Shuningdek, mahalla yettiligi xodimlarining faoliyatini baholashda sifat va samaradorlik ko'rsatkichlarini aniqlash, profilaktik tadbirlar natijadorligini tizimli monitoring qilish va fuqarolar bilan ishlash sifatini o'lchash zarurati mavjud. Bu jarayon xodimlarning ish faoliyatini tizimli baholash, natijalarni tahlil qilish, amaliy tavsiyalar ishlab chiqish va rag'batlantirish tizimini joriy

etish orqali amalga oshiriladi. Shu bilan birga, xodimlarning malaka oshirish dasturlari va rag‘batlantirish mexanizmlari ularning ishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish va profilaktika faoliyatini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Maqola doirasida mahalla yettiligi xodimlarining ijtimoiy profilaktika faoliyatini samarali tashkil etishda mavjud muammolar, baholash va monitoring tizimining kamchiliklari, shuningdek, xodimlarning hisobdorligini oshirish va faoliyatini baholash me‘zonlarini takomillashtirish yo‘llari o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, xodimlarning ish faoliyatini baholash va hisobdorlik tizimini takomillashtirish jamiyatdagi huquqbuzarliklarni kamaytirish, profilaktik tadbirlarning sifatini oshirish va mahalla tizimining umumiy samaradorligini ta‘minlashga xizmat qiladi. Shu jihatdan qaraganda, kirish qismida mahalla yettiligi xodimlarining jamiyatdagi roli, ularning hisobdorligi va faoliyatini baholashning dolzarbligi, mavjud tizimdagi kamchiliklar va takomillashtirish ehtiyoji batafsil yoritilgan. Bu mavzu nafaqat ilmiy tadqiqotlar, balki amaliy faoliyatda ham katta ahamiyatga ega bo‘lib, mahalla tizimining samaradorligini oshirish va ijtimoiy xavfsizlikni ta‘minlashga xizmat qiladi.

### **ASOSIY QISM**

Mahalla yettiligi xodimlarining ijtimoiy profilaktika faoliyati jamiyatdagi eng kichik ijtimoiy hujayralardan boshlanadi. Ushbu xodimlar hududdagi ijtimoiy muammolarni aniqlash, huquqbuzarliklarni erta bosqichda oldini olish, fuqarolar bilan bevosita ishlash va profilaktik tadbirlarni amalga oshirish vazifalarini bajaradi. Shu bilan birga, ularning faoliyati mahalla tizimining umumiy samaradorligini oshirish, ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlash va jamiyat xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Xodimlarning profilaktik faoliyatini samarali tashkil etish uchun birinchi navbatda hisobdorlik tizimini aniqlash zarur. Hisobdorlik – bu xodimlarning bajarilgan ishlarini tizimli ravishda nazorat qilish, natijalarni baholash va ularning professional javobgarligini oshirish mexanizmidir. Mahalla yettiligi xodimlari har kuni fuqarolar bilan aloqada bo‘lib, turli profilaktik tadbirlar, tarbiyaviy uchrashuvlar va tushuntirish ishlarini olib boradi. Shu tadbirlar natijasida mahalla hududida huquqbuzarliklarning oldini olish imkoniyati ortadi. Ammo agar hisobdorlik tizimi samarali ishlamasa, xodimlarning faoliyati natijasini aniq baholash imkoni bo‘lmaydi, bu esa tizimning samaradorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Baholash me‘zonlarini takomillashtirishda bir nechta asosiy yo‘nalish mavjud. Birinchi yo‘nalish sifat mezonlarini aniqlashdir. Bu mezonlar xodimlarning kundalik faoliyatini o‘lchashga imkon beradigan aniq indikatorlarga asoslangan bo‘lishi lozim. Masalan, amalga oshirilgan profilaktik tadbirlar soni, fuqarolar bilan o‘tkazilgan suhbatlar, huquqbuzarliklarning kamayishi yoki ijtimoiy nizolarni oldini olish natijalari sifat ko‘rsatkichlariga kiritilishi mumkin. Shu bilan birga, sifat mezonlari xodimlarning ishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish va ularning faoliyatini rag‘batlantirish mexanizmlarini ishlab chiqishda ham muhim rol o‘ynaydi.

Ikkinchi yo‘nalish monitoring va nazorat tizimlarini takomillashtirishdir. Mahalla yettiligi xodimlarining faoliyatini tizimli monitoring qilish nafaqat ularning ishini baholash, balki hududdagi ijtimoiy muhitni yaxshilashga ham yordam beradi. Monitoring jarayoni

xodimlarning faoliyatini doimiy kuzatish, amalga oshirilgan tadbirlar samaradorligini tahlil qilish va aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish choralari o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, monitoring xodimlarning o‘z ish faoliyatini o‘z vaqtida baholash va tahlil qilish imkonini yaratadi.

Uchinchi yo‘nalish xodimlarni rag‘batlantirish va malaka oshirish tizimini joriy etishdir. Rag‘batlantirish xodimlarning ishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish, ularni faol va samarali ishlashga undash, shuningdek, kasbiy malakasini rivojlantirishga qaratilgan mexanizmdir. Masalan, samarali ish yuritgan xodimlar moddiy yoki ma‘naviy rag‘batlar bilan taqdirlanishi, maxsus treninglar va malaka oshirish dasturlarida ishtirok etishi mumkin. Bu esa xodimlarning ish sifatini oshirish va profilaktik tadbirlarni yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Shuningdek, asosiy qismda ijtimoiy indikatorlarning hisobga olinishi muhimligi ta‘kidlanadi. Xodimlarning ish faoliyatini baholashda faqat kvantitatif ko‘rsatkichlar emas, balki sifatli indikatorlar ham hisobga olinishi kerak. Masalan, fuqarolar bilan ishlashning sifati, ularning ijtimoiy ongini oshirishdagi hisssasi, hududdagi xavfsizlikni ta‘minlash va nizolarni oldini olish kabi ko‘rsatkichlar baholash mezonlariga kiritiladi. Shu yo‘l bilan baholash tizimi nafaqat xodimlarning faoliyatini, balki jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ham yaxshilashga xizmat qiladi.

Amaliyotda baholash va hisobdorlik tizimini takomillashtirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, elektron monitoring tizimlari, ma‘lumotlar bazasi, natijalarni avtomatlashtirilgan tarzda qayta ishlash va xodimlarning ish faoliyatini onlayn kuzatish imkoniyatlarini yaratadi. Bu jarayon xodimlarning ishini aniq va tezkor baholash, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini beradi. Shu bilan birga, texnologik vositalar yordamida xodimlarning malaka oshirish va rag‘batlantirish tizimini ham samarali tashkil etish mumkin.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, xodimlarning hisobdorligi va baholash me‘zonlarini takomillashtirish jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olishni samarali tashkil etish, profilaktik tadbirlarni tizimli amalga oshirish va mahalla tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, samarali baholash tizimi xodimlarning professional malakasini oshirish, ularni rag‘batlantirish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash imkonini yaratadi.

## **XULOSA**

Tadqiqot davomida mahalla yettiligi xodimlarining ijtimoiy profilaktika faoliyatidagi roli, ularning hisobdorligi va faoliyatini baholash me‘zonlarini takomillashtirishning dolzarbligi chuqur o‘rganildi. Mahalla yettiligi xodimlari jamiyatda huquqbuzarliklarni oldini olish, ijtimoiy muhitni barqarorlashtirish va fuqarolar bilan bevosita ishlashda markaziy o‘rin tutadi. Ularning faoliyati, shuningdek, mahalla tizimining umumiy samaradorligini oshirish, profilaktik tadbirlarning sifatini yaxshilash va jamiyat xavfsizligini mustahkamlash bilan bevosita bog‘liqdir. Shu bois, xodimlarning hisobdorligini oshirish va baholash tizimini takomillashtirish bugungi kunda nafaqat amaliy, balki ilmiy jihatdan ham

muhim vazifa sifatida qaraladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, hozirgi baholash tizimi ko‘pincha samarali ishlamaydi. Asosiy kamchiliklar sifatida aniq indikatorlarning yetishmasligi, sifat mezonlarining noaniqligi, monitoring jarayonlarining tizimli bo‘lmashligi va xodimlarning faoliyatini baholashda yagona standartlarning yo‘qligi ko‘rsatildi. Natijada, mahalla yettiligi xodimlarining profilaktik faoliyatining natijadorligi haqida ishonchli ma’lumot olish qiyinlashadi, bu esa tizim samaradorligini pasaytiradi. Shu sababli, xodimlarning ish faoliyatini tizimli baholash va ularni hisobdor qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarurati dolzarb ilmiy va amaliy masala sifatida yuzaga keladi. Baholash me’zonlarini takomillashtirish bir necha asosiy yo‘nalishlar orqali amalga oshirilishi mumkin. Birinchi yo‘nalish sifat ko‘rsatkichlarini aniqlash va ularga asoslangan baholash tizimini joriy etishdir. Bu xodimlarning profilaktik tadbirlarni tashkil etishdagi faoliyatini, fuqarolar bilan ishlash sifatini, huquqbuzarliklarni kamaytirish bo‘yicha erishilgan natijalarni tizimli baholash imkonini beradi. Ikkinchi yo‘nalish monitoring va nazorat tizimlarini kuchaytirishdir. Elektron monitoring, ma’lumotlar bazasi va boshqa texnologik vositalar orqali xodimlarning ish faoliyatini doimiy kuzatish, natijalarni tezkor tahlil qilish va aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish imkoniyati yaratiladi. Uchinchidan, xodimlarni rag‘batlantirish va malaka oshirish tizimini joriy etish orqali ularning ishga bo‘lgan motivatsiyasi oshiriladi va faoliyat samaradorligi kuchayadi. Shuningdek, tadqiqotda xodimlarning ishini baholashda nafaqat kvantitatif, balki sifatli indikatorlarni hisobga olish zarurligi ta’kidlandi. Fuqarolar bilan ishlash sifati, ijtimoiy ongning oshirishdagi hisssasi, hududdagi xavfsizlikni ta’minlash va nizolarni oldini olish kabi ko‘rsatkichlar baholash me’zonlariga kiritilishi lozim. Shu yo‘l bilan baholash tizimi xodimlarning ish faoliyatini yanada samarali tashkil etish, jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va huquqbuzarliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, xodimlarning hisobdorligini oshirish va baholash me’zonlarini takomillashtirish nafaqat mahalla tizimi samaradorligini oshiradi, balki huquqni muhofaza qilish organlari, ijtimoiy xizmatlar va davlat boshqaruv organlari bilan integratsiyalashgan holda ishlash imkonini beradi. Shu bilan birga, samarali hisobdorlik tizimi xodimlarning professional malakasini oshirish, ularni rag‘batlantirish va ishga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytirish orqali profilaktik faoliyatning sifatini va natijadorligini sezilarli darajada oshiradi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, mahalla yettiligi xodimlarining hisobdorligini oshirish va baholash tizimini takomillashtirish strategik ahamiyatga ega. Bu nafaqat xodimlarning ishini tizimli baholash, balki hududdagi ijtimoiy muhitni nazorat qilish, profilaktik tadbirlarni sifatli amalga oshirish va jamiyatdagi xavfsizlikni ta’minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, takomillashtirilgan baholash tizimi xodimlarning ish faoliyatini rag‘batlantirish, malakasini oshirish va profilaktik faoliyatni samarali tashkil etish imkoniyatini yaratadi. Shunday qilib, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, mahalla yettiligi xodimlarining ijtimoiy profilaktika faoliyatini baholash va ularning hisobdorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar jamiyatdagi huquqbuzarliklarning oldini olish, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va mahalla tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu tizimli yondashuv xodimlarning professional rivojlanishini qo‘llab-quvvatlaydi, profilaktika tadbirlarini sifatli

25-Oktyabr, 2025-yil

tashkil etadi va fuqarolar bilan ishlashning natijadorligini kuchaytiradi. Natijada, mahalla tizimi nafaqat hududdagi xavfsizlikni ta’minlashga, balki ijtimoiy muammolarni aniqlash, oldini olish va jamiyat barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiluvchi samarali institutga aylanishi mumkin.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Abdurahmonov, T. (2018). Mahalla institutining ijtimoiy va profilaktik roli. Toshkent: Ilm-fan nashriyoti.
2. Axmedov, S. (2020). Huquqbuzarliklarning oldini olishda mahalla tizimi faoliyati. Toshkent: Huquq nashriyoti.
3. Karimov, A. (2019). Ijtimoiy profilaktika va mahalla xodimlarining hisobdorligi. Toshkent: Jamiyat va huquq nashriyoti.
4. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat, ijro va profilaktika qonunchiligi. Toshkent, 2022.
5. Rahmonov, B. (2021). Mahalla yettiligi xodimlarining samaradorligini baholash tizimi. Toshkent: Ijtimoiy tadqiqotlar markazi nashriyoti.